

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Західноукраїнського
національного університету
доктор економічних наук, професор
Оксана ДЕСЯТНЮК
«12» березня 2024 р.

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації
Тріпака Мар'яна Миколайовича на тему «Економічна парадигма
інституціоналізації інклюзивної освіти», поданої на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління
національним господарством**

Рецензенти: доктор економічних наук, професор А.Ф. Мельник
доктор економічних наук, професор А.Ю. Васіна
доктор економічних наук, професор Г. Л. Монастирський

провели попередню експертизу докторської дисертації **Тріпака Мар'яна Миколайовича** на тему «Економічна парадигма інституціоналізації інклюзивної освіти» та прийняли таке рішення.

Актуальність дисертаційного дослідження обумовлюється змінами та реформуванням системи сучасної освіти та науки у напрямку розвитку освітнього простору, наукових досліджень, зміни парадигм у методології навчання і викладання, взаємин учасників освітнього процесу, взаємодії зі здобувачами з особливими освітніми потребами, сучасного соціально-економічного розвитку та управління інституціоналізації інклюзивних закладів освіти. У сфері управління та адміністрування, економіки і фінансів, професійного навчання, інклюзивна освіта та

навчання займає чільне місце у парадигмі соціально-економічного, соціально-психологічного, комунікативно-інформаційного та соціокультурного розвитку соціуму. У дисертаційних дослідженнях, монографіях, наукових статтях акцентується увага на вивченні життєдіяльності осіб з особливими потребами у контексті соціально-економічних, соціологічних, соціо-психологічних та соціо-культурних аспектів, тенденцій розвитку освіти дорослих в країнах ЄС, гуманізації, соціалізації освіти дорослих, які навчаються не лише для удосконалення професійних здібностей, але й з метою самореалізації та формування індивідуальної освітньої траєкторії ін.

У сучасному світі, де національна економіка й освіта перебувають у стані постійного розвитку, важливість інституціоналізації інклюзивної освіти набирає обертів. Цей процес включає аналіз та оновлення структур і методології управління та фінансування закладів освіти для людей з особливими потребами. Значна увага приділяється створенню методів навчання, які б відповідали потребам усіх учасників освітнього процесу.

Дослідження у сфері інклюзивної освіти часто зосереджуються на педагогічних аспектах, тоді як інтеграція особи, її адаптація та інклюзія у контексті соціального розвитку, культури та економічного потенціалу залишаються менш дослідженими. Вагомим є питання розвитку особистості та використання цього розвитку як людського капіталу в національній економіці з огляду на глобальні тенденції.

Нині країни розробляють унікальні стратегії інклюзивної освіти, що відображають їх національні особливості у контексті законодавства, соціальної політики та економіки. Перехід від сегрегаційної моделі до інклюзивної часто відбувається під впливом криз, показує значимість фахової та вищої освіти у цьому процесі, роль яких часто залишається недооціненою. Відтак, питання ефективної інтеграції інклюзивної освіти в соціально-економічні системи та використання людського капіталу у цьому контексті потребують подальшого дослідження та розробки.

Економічна інституціоналізація та особливості управління в умовах інклюзивної соціалізації людського капіталу, психології фінансових відносин як феномена соціалізації інклюзивних державних інституцій, посилює актуальність

вивчення концепцій, підходів, парадигм та моделей функціонування спеціалізованого інклюзивного закладу вищої освіти (соціально–економічні та організаційні аспекти у національному освітньому просторі), вивчення та розробка економіко-математичних моделей фінансової оптимізації у розвитку освітніх державних інституцій з врахуванням детермінант державного фінансування освітньої діяльності.

Квінтесенцією фундаментальних досліджень інклюзивної освіти та формування соціуму рівних можливостей є толерантне ставлення, засноване на повазі та інтеграції усіх учасників освітнього процесу, що формується під впливом економічних, соціальних, політичних та освітніх тенденцій і відзначається необхідністю створення не лише медико-соціальної, соціально-психологічної, соціально-педагогічної та правової підтримки, якої потребують особи з ООП упродовж життя, а й соціокультурної, професійно-особистісної та соціоекономічної. Повноцінне розв'язання завдань інституціоналізації інклюзивної освіти в соціоекономічному середовищі потребує поглибленого дослідження економічної парадигми розвитку освітянського простору в Україні.

Наукові здобутки зарубіжних учених є вагомим внеском у теорію, методологію й організацію функціонування соціалізації суб'єктів інклюзивної освіти та економічної парадигми розвитку освітянського простору Д. Чеккі, С. Кузнець, Г.Беккер, П. Самуельсон, Р. Масгрейв, Т. Шульц. Серед вітчизняних вчених відзначимо доробок В. Андрущенко, В. Андрієнко, Н. Антонюк, С. Альохіної, М.Алексєєвої, Є. Агафонової, Т. Боголіб, Є. Бойко, О. Василик, В. Волес, Т.Гребнева, М. Гердеген, А.Гошко, Л. Гриневич, Г. Дмитренко, В. Журавський, Т. Затонацька, А.Крисоватий, І. Каленюк, П.Коваль, О. Краєвська, В. Князєв, С. Королюк, С.Миронової, В. Моляко, О. Мороз, Т. Лев, Ю. Лисенко, Н. Мусис, О. Навроцький, В. Новіков, К. Павлюк, І. Іващук, В. Федосов, В. Шпотенко, Т. Шинкаренко, М.Яструбський, С. Юрій. Науковий доробок О. Глоби, А. Колупаєвої, І.Малишевської, Ю. Сафонов, О. Мартинчук, С. Миронової, Л. Савчук, М. Супруна, О. Таранченко, В. Тарасун, О. Тоцька, Г. Троцко, С. Федоренко, Л. Хомич, А.Шевцова, М. Шеремет, Н. Шматко заклав теоретико-методологічні підвалини професійної підготовки педагогів до психолого-педагогічної взаємодії і системної

професійно-педагогічної підготовки до діяльності освітніх державних інституцій в умовах інституціоналізації інклюзивного освітнього середовища.

Методологічною та теоретичною основою дослідження і вагомий внесок у дослідженнях з проблем економічної парадигми розвитку інституціоналізації освітніх державних інституцій та економіки і управління національним господарством (В. Андрущенко, Р. Августин, В. Андрієнко, Т. Боголіб, Є. Бойко, А. Васіна, О. Василик, А. Гречан, Т. Гребнева, О. Десятнюк, Т. Желюк, В. Журавський, А. Крисоватий, В.Кифяк, І. Каленюк, П. Коваль, Н. Кравчук, В. Лагодієнко, Т. Лев, Ю. Лисенко, А.Мельник, Г. Монастирський, С. Надвиничний, О. Навроцький, В. Новіков, Б.Погріщук, В. Панасюк, П. Пуцентейло, К. Павлюк, Б. Семак, І. Іващук, В. Федосов, М. Шкільняк, В. Шпотенко, Б. Язлюк, М. Яструбський, С. Юрій); проблем розвитку економічної глобалізації та вивченню цього феномена присвячені праці провідних дослідників усього світу (Б. Баді, Д. Беннета, Б. Бійана, Р. Гаусмана, Ф. Джеймсона, Р.Дорнбуша, М. Кевіна, Т. Лейна, Р. Маккінона, К. Робертсона, Д. Стігліца, М.Шемаї та ін).

Попри значну увагу теоретиків та практиків до економічної парадигми інклюзивної освіти в глобальному середовищі за допомогою інституціоналізації в освітньому середовищі вищої освіти, нерозв'язаним є питання визначення впливу інклюзивної освіти та її інституціоналізації на розвиток національної економіки в сучасних умовах, що й обумовило актуальність дисертаційного дослідження «Економічна парадигма інституціоналізації інклюзивної освіти».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дослідження є складовою частиною комплексних програм науково-дослідницької роботи Західноукраїнського національного університету «Національна концепція екобезпеки суспільства та інклюзія циркулярної економіки в умовах пандемії» (державний реєстраційний номер 0121U109485); «Формування та реалізація фінансової політики сталого розвитку України» (державний реєстраційний номер 0116U002629), у підготовці розділу «Дохідна база місцевих бюджетів України»; «Психодидактичні технології освітніх взаємодій та їх розвивальний потенціал» (державний реєстраційний номер 0119U101004), у підготовці розділу

«Інструментально-психологічне забезпечення циклічної вчинкової організації модульно-розвивальної взаємодії викладача і студентів». Також є складовою частиною комплексної програми науково-дослідницької роботи Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут» «Фінансово-економічний механізм забезпечення сталого розвитку інклюзивної економіки України в період поствоєнного відновлення», у межах яких розроблено стратегічні моделі економічної парадигми інституціоналізації інклюзивної освіти в Україні.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є теоретико-концептуальне та прагматичне становлення ефективної національної економічної парадигми інституціоналізації інклюзивної освіти в Україні. Досягнення мети дослідження передбачає розв'язання таких **завдань**:

- окреслити теоретико-економічні засади розвитку інклюзивної освіти та об'єктивну необхідність її інституціоналізації;
- визначити сталий розвиток і проблеми інституціоналізації інклюзивної освіти національної економіки;
- виокремити методологічне забезпечення інституціоналізації інклюзивної освіти;
- опрацювати генезис і виокремити організаційно-методичні підходи відповідних концепцій оцінювання інклюзивного освітнього та соціо-економічного простору;
- провести моніторинг стану розвитку інклюзивної освіти національної економіки та макроекономічних чинників, які впливають на формування інклюзивного освітнього простору;
- проаналізувати механізми інституціоналізації інклюзивної освіти національної економіки;
- визначити соціально-економічні механізми соціалізації суб'єктів інклюзивних інституцій в сучасних умовах;
- опрацювати відповідні моделі фінансування інклюзивного освітнього середовища інституціоналізації інклюзивної спеціалізованої вищої освіти;

- проаналізувати соціальний інструментарій та економічні важелі інститутів інклюзивної освіти у реалізації державної політики;
- виокремити систему управління та інституціоналізація інклюзивної освіти на регіональному рівні;
- охарактеризувати економічні детермінанти інституціоналізації інклюзивної соціалізації людського капіталу;
- окреслити концептуальну парадигму інституціоналізації інклюзивного освітнього простору національної економіки;
- узагальнити європейські орієнтири інституціоналізації інклюзивної освіти та адаптації до них національної економіки;
- провести вишкіл і моделювання інтернаціоналізації та інституціоналізації інклюзивного освітнього простору національної економіки.

Об'єктом дослідження є інклюзивна вища освіта в системі національної економіки.

Предметом дослідження є економічні відносини в інституціоналізації інклюзивної вищої освіти.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети й розв'язання завдань у роботі використано низку загальнонаукових та спеціальних **методів дослідження**, зокрема:

- теоретичні: діалектико-історичний для узагальнення наукових концепцій та виокремлення їх особливостей; аналізу, синтезу, порівняння та узагальнення емпіричних даних, систематизації думок науковців, метод наукового моделювання, поєднання та групування різноманітних наукових підходів, деталізації, структуризації та історичної періодизації, концептуального аналізу, абстрагування та переходу від загального до конкретного, індукції та дедукції, графіко-схематичні – для представлення результатів досліджень. Активно застосовувалися системно-структурний та синергетичний підходи для формування пропозицій щодо систематизування соціального інструментарію та економічних важелів впливу інститутів інклюзивної освіти у реалізації державної політики та розвитку міжнародних відносин; структурно-функціональний метод – для визначення

морально–психологічного впливу на фінансово-економічну поведінку суб'єкта соціуму в умовах інституціоналізації інклюзивної освіти;

- емпірико-статистичні: метод анкетного опитування; статистичного аналізу, вимірювання та аналізу моделі мотивації та інтернаціоналізації освітніх державних інституцій з врахуванням впливу інноваційних та наукових капіталовкладень; порівняння вибірових статистичних груп; розрахунку цільових показників.

Інформаційною базою дослідження є закони України, інші нормативно-правові акти України й зарубіжних держав, статистична інформація Міністерства освіти і науки України, Рахункової палати України, Державної служби статистики України, Державної аудиторської служби України, Міжнародного валютного фонду, Організації економічного співробітництва і розвитку, інших міжнародних організацій, звіти науково-дослідних центрів та установ, рекомендації експертів, підручники, навчальні посібники, монографії, статті й інші праці вітчизняних і зарубіжних вчених з проблематики дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що

вперше:

- запропоновано систему економічних відносин через механізм інтеграції освіти, науки, реабілітації й індивідуального виробництва, шляхом створення інклюзивного освітнього хабу, як найприйнятнішої форми інституціоналізації для інклюзивної освіти, обумовленої сьогоднішніми тенденціями розвитку суспільства, соціалізації осіб з інвалідністю в Україні, що забезпечить надання суб'єктам соціуму з особливими потребами можливості отримати освітні послуги за індивідуальною освітньою траєкторією, розвивати свої навички та здібності, працювати у команді і розв'язувати певні виробничі завдання, а система управління хабу дозволить ефективно організувати та управляти процесами, які здійснюються в рамках освітньої, реабілітаційної, наукової та соціально-виробничої платформ;

- запропоновано економіко-математичну модель стимулювання учасників академічної спільноти, задіяних у системі інклюзивної освіти, що базується на інтернаціоналізації та інституціоналізації освітніх інституцій, і яка може

використовуватись для прийняття управлінських рішень щодо мотивації забезпечення інклюзивного розвитку;

- розроблено формалізовану економічну модель оптимізації кошторисного фінансування оздоровчої реабілітації, що сприятиме запобіганню соціально небажаних явищ у провадженні діяльності інклюзивної освітньої інституції;

удосконалено:

- понятійно-категорійний апарат, що інтерпретує такі дефініції як «інклюзивна інституціоналізація», «інклюзивна інституція», «інклюзивне соціосвітне середовище», «освітній простір», «глобальний економічний процес», «економічна інституціоналізація освіти» та «інклюзивний соціум», а також дозволяє всебічно розкрити наукову проблему інституціоналізації інклюзивної освіти в умовах функціонування ефективної економічної системи і посилює прагматику функціонування та розвиток спеціалізованих навчально-реабілітаційних закладів освіти;

- зміст і соціально-економічні механізми діяльності інклюзивних інституцій через виконання ними особливих соціальних функцій за допомогою фінансових та соціально-психологічних інструментів, що дозволяє соціалізувати особу як члена суспільства рівних можливостей, суб'єкта культури із соціально значущими цінностями, нормами, зразками поведінки і можливостями для нагромадження суб'єктом певного життєвого досвіду та соціальних установок, які відповідають його соціально-економічним функціям;

- необхідні зміни до чинного законодавства, щодо розподілу видатків державного бюджету між закладами вищої освіти на основі показників їх освітньої, наукової та міжнародної діяльності та показників, які включають інклюзивність контингенту здобувачів для освітніх інституцій в Україні що у процесі зумовить ефективну реалізацію стратегії розвитку соціуму рівних можливостей, доступності та поширення цінностей міжнародної спільноти у сфері вищої освіти;

- систему соціально-економічної мотивації науково-педагогічних працівників освітніх інституцій, що включає зміст їх професійної діяльності та враховує специфіку управління науково-педагогічним колективом, обумовлену творчим

характером роботи, підвищеними емоційними навантаженнями та інтенсивністю комунікації;

набули подальшого розвитку:

- наукова проблематика становлення інклюзивної освіти, на основі якої виділено чинники розвитку освітнього середовища під впливом ефективних економічних процесів та визначено тісний зв'язок наукової проблематики інклюзивної освіти із концепцією трансформації економічних відносин, а також інституціоналізації інклюзивної освіти як соціально-економічного феномену;

- теоретичне і практичне обґрунтування економічних наслідків інституціоналізації інклюзивної освіти як основи формування суспільства рівних можливостей, що доведено на прикладі діяльності Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут», наслідком функціонування якого як інклюзивної інституції є здатність отримати ефект синергії завдяки поєднанню освітнього міжнародного права, вітчизняного нормативно-правового забезпечення освіти, юридичної регламентації свобод і прав людини, прав осіб з особливими освітніми потребами, законодавче забезпечення фінансової автономії закладів освіти та чітке визначення прав усіх інших учасників освітнього процесу;

- дослідження взаємозв'язку соціалізації суб'єкта особистості з особливими потребами, соціо-економічних та психологічних відносин у процесі соціально-економічного розвитку держави, суб'єктів господарювання, домогосподарств, що дозволило виокремити механізм морально-психологічного впливу інституціоналізації інклюзивної освіти на фінансово-економічну поведінку суб'єкта соціуму як драйвера формування економічних знань та набуття навичок раціональної економічної поведінки;

- функції інклюзивних закладів освіти загальнодержавного значення, що втілюються у системний соціально-економічний процес соціалізації осіб з особливими потребами, дозволяють сформувати людський капітал, який охоплює увесь специфічний шлях реалізації потенціалу особистості, включаючи соціо-психологічне виховання, культуру власного здоров'я, економічну етику відносин, які

корелюють з ефективністю діяльності суб'єктів господарювання, що, у свою чергу, залежить від якісних характеристик людського капіталу як ресурсу, який генерується інклюзивними закладами освіти національної економіки країни;

- визначення ролі ефективної економічної та соціо-психологічної інституціоналізації національної економіки та практичне застосування її методологічних можливостей, зумовлене тим, що суб'єкти соціуму (люди, індивіди, особистості, які є розпорядниками державних і недержавних коштів), враховуючи емоційні дії самобуття, забезпечують розподіл валового внутрішнього продукту та фінансові потреби юридичних та фізичних осіб і держави; здійснюють перерозподіл фінансових ресурсів між галузями економіки, регіонами, соціальними верствами населення, юридичними і фізичними особами; забезпечують кругообіг фінансових ресурсів і безперервність відтворювального процесу; а також здійснюють контроль за процесами формування і використання фінансових ресурсів як на рівні держави, так і на рівні інклюзивної державної інституції;

- фінансову інклюзію та її місце у розвитку суспільства та інституціоналізації інклюзивної освіти, що дозволило апробувати комплексну програму дослідження психологічних умов в інклюзивних освітніх інституціях та встановити критерії майбутнього випускника, зокрема: вміння адаптуватися до нового, здатність випереджувати події, уміння займати проактивну позицію, можливості максимального залучення кожного члена суспільства до функціонування фінансової системи як основи акумулювання фінансового потенціалу України;

- основні шляхи реалізації інституціоналізації реабілітаційних функцій у спеціальному закладі освіти через формування системи фізичної, соціальної, медичної, побутової, трудової, професійної, та психолого-педагогічної реабілітації, що дозволило довести необхідність та доцільність функціонування спеціальних навчально-реабілітаційних закладів вищої освіти, які здійснюють підготовку фахівців з числа осіб з інвалідністю з освітою як двокомпонентним синтетичним феноменом, елементом якого є якість освіти, як результат діяльності закладу освіти, і особистісна діяльність здобувача з особливими потребами;

- аналіз фінансових результатів та моніторинг соціально-економічних та організаційних напрямів діяльності інституцій інклюзивної освіти на прикладі Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут» дозволили виокремити проблеми їх функціонування та детермінанти становлення у системі освіти та економічних відносин України;

- систему критеріїв європейських орієнтирів інституціоналізації інклюзивної освіти в умовах глобальних економічних процесів та досвіду країн, вивчення та аналізу, розгляду можливостей його використання з урахуванням специфіки вітчизняного контексту, що є своєчасним і значущим для системи інклюзивної освіти України;

- модель інклюзивної освіти на основі системного аналізу зарубіжної і вітчизняної нормативно-правової бази, а також економічної, соціальної, педагогічної, психологічної, навчально-методичної практик та ретроспективного аналізу особливостей упровадження інклюзивного освітнього процесу у європейських країнах і можливості його використання в Україні, що доводить ефективність упровадження інклюзивних інституцій яка може бути досягнута завдяки комплексному використанню в українській інклюзивній освіті педагогічних, психологічних, економічних ресурсів та орієнтації української інклюзивної освіти на європейський та світовий досвід.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що основні теоретичні положення, висновки та рекомендації, розроблені автором, можуть бути використані для ефективного формування інституціоналізації інклюзивної освіти в глобальному економічному середовищі, створення умов для медичного супроводу реабілітаційного процесу суб'єктів соціуму з особливими потребами, забезпечення соціально-психологічною реабілітацією учасників бойових дій та внутрішньо-переміщених осіб для повної інтеграції їх у соціум, відпочинок та оздоровлення здобувачів освіти з особливими потребами. Дисертаційному дослідженню «Економічна парадигма інституціоналізації інклюзивної освіти» передували такі наукові роботи: колективна монографія за редакцією автора: «Домінанти становлення інклюзивного соціуму в Україні» і одноосібна монографія «Соціально-економічні

детермінанти діяльності інклюзивних інституцій в умовах глобалізації», які використались для підготовки кадрів економічних спеціальностей Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут». Наукове дослідження автора стало передумовою до реорганізації і ініціативи створення Кабінетом міністрів України 12 травня 2021 року, державного інклюзивного закладу вищої освіти в Україні – Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут», вийшла друком історична колективна монографія під керівництвом автора «Віхи зростання: технікум-інтернат, коледж, інститут (1971-2021 рр.)».

В рамках проекту Кафедра Жана Монне «Соціальні та культурні аспекти Європейських Студій» (SCAES) Міжнародної зимової школи «Соціальні виміри європейських студій» опрацьовано досвід за інтенсивними курсами-семінарами: «Європейська соціальна політика», «Європейська політика соціальної згуртованості», «Європейські виміри Європейських політичних студій», «Європейська політика соціальних інновацій», «Європейська політика: соціальна модель», «Інклюзивна політика в освіті» (2022-2023 рр., м. Генуя, Італія - м. Київ, Україна.). В рамках проведеного дослідження проходив міжнародне стажування «Digital Future: Blended Learning» (10 жовтня 2022р. – 30 листопада 2022р.) Проекту «DigIn.Net 2 – німецько-українська мережа цифрових інновацій» за підтримки Німецької служби академічних обмінів (DAAD), Університету прикладних наук Анхальт (Hochschule Anhalt, HSA) на базі DUDIZ (німецько-український центр цифрових інновацій). Розглянуті проблемні тематики (Програма міжнародного стажування «Digital Future: Blended Learning») організації змішаного навчання: Методичні аспекти організації змішаного або дистанційного навчання; Цифрові технології комунікації та співпраці; Інструменти для створення цифрового освітнього контенту. Зазначені теми є актуальними та практичними в нинішніх умовах і викликах інклюзивної освіти України.

Результати дисертаційного дослідження були ефективно упроваджені в рамках освітньо-наукового проекту, реалізованого у співпраці з Центром українсько-європейської наукової співпраці. Цей проєкт мав всеукраїнський масштаб і включав організацію та проведення національної програми підвищення кваліфікації з

інклюзивної освіти під назвою «Інклюзивна освіта та навчання у контексті сучасних трансформацій: психолого-педагогічні аспекти». Ця програма була спрямована на педагогічних працівників установ дошкільної, середньої, професійної та вищої освіти, а також на асистентів учителів, батьків дітей з особливими освітніми потребами, психологів, соціальних працівників, співробітників освітніх центрів, представників керівництва навчальних закладів, а також інших осіб, зацікавлених у темі інклюзивної освіти та взаємодії з людьми, які мають особливі освітні потреби (довідка № 194/11(03) від 20.03.2023 р.).

Результати дослідження на базі Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут» окреслили пріоритети у провадженні освітніх послуг з професійного навчання молодих людей, у тому числі, з інвалідністю (понад 70% контингенту здобувачів закладу – особи з інвалідністю: здобувачі, які переміщуються на кріслах колісних і ходунках, з порушеннями слуху, зору та з іншими нозологіями), з багатодітних і малозабезпечених сімей, діти-сироти, діти позбавлені батьківського піклування, які перебувають на повному державному забезпеченні. В Інституті освітній процес інтегрується з наданням здобувачам реабілітаційних послуг.

Апробація даного дослідження виокремлює аспекти запровадження методики дослідження, яке показано в п.3.3, що підтверджує проходження реабілітації здобувачів з інвалідністю у НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут» відповідно до Закону України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» і на період їхнього навчання передбачає систему медичних, психологічних, педагогічних, фізичних, професійних, трудових, фізкультурно-спортивних, соціально-побутових заходів, спрямованих на надання їм допомоги у відновленні та компенсації порушених або втрачених функцій організму для досягнення і підтримання соціальної та матеріальної незалежності, трудової адаптації та інтеграції в суспільство.

Створення елементів реабілітації у контексті проблеми формування інклюзивного освітнього хабу дає можливість у поствоєнний період забезпечити вирішення завдань із адаптації та нівелювання впливу на організм посттравматичного

синдрому, організації соціально-психологічної реабілітації. Результати дослідження упроваджено в освітній процес Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут» (довідка №110 від 05.04.2023 р.) та Відокремленого структурного підрозділу Кам'янець-Подільський фаховий коледж Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут» (довідка № 109 від 07.04.2023 р.).

Підкомітетом з питань взаємодії держави і бізнесу та інвестицій, комітету з питань економічного розвитку Верховної ради України взято до уваги у подальшій законотворчій діяльності рекомендації, які зазначені у науковій роботі у частині розширення сутнісних рамок інституціоналізації інклюзивної освіти до рівня хабу, структура якого є мікросистемою науки та освіти, реабілітації, виробництва, адаптації та соціальної інтеграції в соціально-економічному просторі (довідка № 394/4/7-211 від 31 березня 2023 р.).

Результати дисертаційного дослідження запропоновано застосувати в ході упровадження подальших регуляторних змін і буде використано у відповідній інформаційно-аналітичній та нормативній роботі Департаменту видатків бюджету гуманітарної сфери Міністерства фінансів України для визначення основних факторів, що детермінують з діяльністю освітньої інклюзивної інституції в умовах соціально-культурної та оздоровчої реабілітації і становлять структурний базис застосування відповідного економіко-математичного моделювання оптимізації видатків та фінансового забезпечення освітньої інклюзивної інституції (довідка №41010-07-5/3141 від 20.02.2023 р.).

Відділом Департаменту з питань фінансового та економічного розвитку Секретаріату Кабінету Міністрів України прийнято до уваги необхідність реалізації механізму стимулювання учасників академспільноти як суб'єктів освітньої установи через модель інтернаціоналізації та рейтингу закладу освіти за допомогою економіко-математичної моделі. Дана економіко-математична модель може бути використана у визначенні рейтингу кращих закладів освіти, що ефективно використовують інноваційно-науковий потенціал. Також зазначено, що виявлені форми інклюзивної зарубіжної освіти узагальнено у вигляді моделі, критерії якої формують європейські

орієнтири інституціоналізації інклюзивної освіти для запровадження їх в Україні (довідка № 2495/0/3-23 від 22.03.2023 р.).

На території Хмельницької області загалом та Кам'янець-Подільському районі зокрема діє доволі значна кількість закладів фахової передвищої та вищої освіти. Однак, особливу роль відіграє створений у 2021 році Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут». У дослідженні дисертанта проведено моніторинг соціально-економічних та організаційних напрямів діяльності інклюзивної освітньої державної інституції, що дозволило визначити її роль у системі вищої освіти регіону (довідка № 77/01-27 від 22.03.2023 р.). Виконавчий комітет Кам'янець-Подільської міської ради виокремлює основні положення дисертації у своїх наказах, розпорядженнях та керується результатами дослідження, що передбачають формування інклюзивного освітнього середовища, встановлення прийнятних соціально-психологічних взаємин, моральних взаємин здобувачів та педагогічного персоналу інклюзивного закладу освіти (довідка № 1/02-05-225 від 20.03.2023 р.).

В дисертаційному дослідженні представлені інноваційно-концептуальні здобутки щодо імплементації теоретико-економічних та соціально-економічних парадигм в умовах інституціоналізації інклюзивної освіти, які мають практичне значення і апробацію під час розвитку створення та осучаснення інклюзивного освітнього простору Тернопільського навчально-реабілітаційного центру Тернопільської обласної ради (довідка № 146/15 від 09.02.2023 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є одноосібно виконаною науковою роботою, в якій викладено авторський підхід до формування теоретичних, методологічних, прагматичних та прикладних засад економічної парадигми інституціоналізації інклюзивної освіти в умовах сьогодення. Внесок автора в колективно опубліковані праці конкретизовано у списку публікацій. Теоретичні узагальнення, висновки і пропозиції, які виносяться на захист, отримані автором самостійно.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертаційного дослідження доповідалися та обговорювалися на науково-практичних конференціях, серед яких:

- *міжнародні*: «Інновації партнерської взаємодії освіти, економіки та соціального захисту в умовах інклюзії та прагматичної реабілітації соціуму» (Кам'янець-Подільський, 2017 р.); «Інновації партнерської взаємодії освіти, економіки та соціального захисту в умовах інклюзії та прагматичної реабілітації соціуму» (Кам'янець-Подільський, 2018 р.); «Вдосконалення економіки та фінансової системи країни: актуальні проблеми та перспективи» (Запоріжжя, 2018 р.); «Актуальні проблеми ортопедагогіки, ортопсихології та реабілітології» (Запоріжжя, 2019 р.); «Інновації партнерської взаємодії освіти, економіки та соціального захисту в умовах інклюзії та прагматичної реабілітації соціуму» (Кам'янець-Подільський, 2019 р.); «Інновації партнерської взаємодії освіти, економіки та соціального захисту в умовах інклюзії та прагматичної реабілітації соціуму» (Кам'янець-Подільський, 2020 р.); «Сучасний рух науки» (Дніпро, 2020 р.); «Перспективи розвитку фінансово-економічного простору України» (Вінниця, 2020 р.); «Забезпечення якості вищої освіти у країнах Європейського Союзу» (Київ, 2020 р.); «Освітологія» (Київ, 2020 р.); «Дослідження ефективності факторів зростання конкурентоспроможності економіки: теорії та пропозиції» (Київ, 2020 р.); «Молодь і науковий прогрес у соціально-економічному та освітньому просторі суспільства» (Кам'янець-Подільський, 2020 р.); «Інновації партнерської взаємодії освіти, економіки та соціального захисту в умовах інклюзії та прагматичної реабілітації соціуму» (Кам'янець-Подільський, 2021 р.); «Ціннісно-орієнтований сталий розвиток освіти: уроки ЄС для України» (Київ, 2021 р.); «Інклюзивна освіта та реабілітація: партнерство, стратегії, методи (український та європейський виміри, Київ, 2021 р.); «Молодь і науковий прогрес у соціально-економічному та освітньому просторі суспільства» (Кам'янець-Подільський, 2021 р.); «Європейські практики міжкультурного діалогу в освіті» (Київ, 2021 р.); «Energy Management of Municipal Facilities and Sustainable Energy Technologies» (2021 р.); «Інновації партнерської взаємодії освіти, економіки та соціального захисту в умовах інклюзії та прагматичної реабілітації соціуму» (Кам'янець-Подільський, 2022 р.); «У

подоланні соціальних та культурних викликів: Європа разом з Україною» (м. Київ, 2022 р.); «Соціальні виміри європейських студій» (м. Київ, 2022 р.); «Фінансово-економічна діяльність суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану» (Кам'янець-Подільський, 2022 р.); «Проблеми та перспективи розвитку науки, освіти і технологій в ХХІ столітті» (Ізмаїл, 2022 р.).

- *всеукраїнські*: «Психічне здоров'я персоналу освітніх організацій та його профілактика» (Кам'янець-Подільський, 2020); «Соціальний капітал як складова людського капіталу: регіональний аспект. Внесок молодих вчених у соціально-економічний розвиток західного регіону» (Кам'янець-Подільський, 2021 р.); «Рівні серед рівних: інноваційні підходи до навчання дітей з особливими освітніми потребами» (м. Київ, 2021 р.); «Українська освіта: аксіологія європейського вибору» (м. Київ, 2022 р.); «Актуальні проблеми соціальної роботи: досвід і перспективи» (Кам'янець-Подільський, 2022 р.); «Особливості управління закладами вищої освіти та освітнім процесом в умовах воєнного стану» (м. Київ, 2022 р.); «Інклюзивна освіта та навчання в сучасних умовах трансформацій: психолого-педагогічні основи інклюзивної освіти» (м. Київ, 2023 р.).

- *інтернет-конференції*: «Проектування індивідуальної освітньої траєкторії професійного розвитку педагога» (Біла Церква, 2019 р.); «Імплементация інклюзивної освіти в контексті реформування Нової української школи» (Рівне, 2020 р.); «Розвиток фінансів, аудиту, бухгалтерського обліку та оподаткування: реалії часу» (Кам'янець-Подільський, 2022 р.); «Розвиток фінансів, аудиту, бухгалтерського обліку та оподаткування: реалії часу» (Кам'янець-Подільський, 2022 р.).

- *регіональних*: «Сучасні вимоги до спеціалістів економічної сфери: наукові та практичні підходи» (Кам'янець-Подільський, 2017 р.); «Економічні чинники розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання: проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення» (Кам'янець-Подільський, 2017 р.); «Студентство і наука, як шлях сталого соціально-економічного розвитку держави» (Кам'янець-Подільський, 2017 р.); «Актуальні питання соціально-економічного розвитку держави» (Кам'янець-Подільський, 2018 р.); «Стратегічні напрямки економічного розвитку України в умовах інклюзії» (Кам'янець-Подільський, 2018 р.); «Економічні аспекти

міжнародного стайлінгу: українсько-африканський аспект» (Кам'янець-Подільський, 2018 р.); «Розвиток інклюзивної освіти: досягнення науки та проблеми практики» (Кам'янець-Подільський, 2018 р.); «Сучасні вимоги до спеціалістів економічної сфери: наукові та практичні підходи» (Кам'янець-Подільський, 2018 р.); «Педагогічний досвід організації науково-дослідної роботи студентів в контексті Європейських освітніх програм» (Кам'янець-Подільський, 2019 р.); «Молодіжні підходи до розв'язання економічних проблем» (Кам'янець-Подільський - Львів, 2019 р.); «Молодь і науковий прогрес в соціально-економічному розвитку суспільства» (Кам'янець-Подільський, 2019 р.); «Наука та інновації в умовах пандемії COVID-19» (Кам'янець-Подільський, 2020 р.); «Роль ООН в сучасному світі» (Кам'янець-Подільський, 2020 р.); «Фінансова інтеграція: економічні передумови та наслідки (Польща-Україна)» (Кам'янець-Подільський, 2020 р.); «Проблеми фінансово-господарської діяльності підприємств в умовах пандемії» (Кам'янець-Подільський, 2020 р.); «Молодь і науковий прогрес у соціально-економічному та освітньому просторі суспільства» (Кам'янець-Подільський, 2020 р.); «Проблеми фінансово-господарської діяльності підприємств в умовах пандемії» (Кам'янець-Подільський, 2020 р.); «Сучасні освітні інновації в умовах змішаної форми навчання» (Кам'янець-Подільський, 2021 р.); «Економічна стагнація: стратегія виходу» (Кам'янець-Подільський, 2021 р.); «Цифровізація обліку та оподаткування: реалії та виклики сьогодення» (Кам'янець-Подільський, 2022 р.); «Європейські цінності та стратегії у розвитку інклюзивних закладів вищої освіти» (Кам'янець-Подільський, 2022 р.); «Фінансово-економічна діяльність суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану» (Кам'янець-Подільський, 2022 р.); «Сучасна парадигма розвитку безперервної освіти» (Кам'янець-Подільський, 2022 р.); «Професійне вигорання та профілактика педагогічних та науково-педагогічних працівників в умовах дистанційного навчання» (Кам'янець-Подільський, 2022 р.); «Фінансово-економічна діяльність суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану» (Кам'янець-Подільський, 2023 р.); «Інформаційні технології як домінанта дистанційної освіти» (Кам'янець-Подільський, 2023 р.).

Повнота викладення матеріалів дисертації в публікаціях та особистий внесок у них автора

Основні результати дослідження висвітлено у 59 наукових працях, з них: колективні монографії (з яких дві – у наукових періодичних виданнях, проіндексованих у базах даних Scopus), одній одноосібній, у тому числі як головний редактор; підручниках у співавторстві; навчальних посібниках; 28 наукових статтях у провідних фахових виданнях України (з яких чотири – у наукових періодичних виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science), 3 наукових працях у періодичних наукових виданнях зарубіжних країн та 26 публікацій в інших наукових виданнях і матеріалах конференцій. Загальний обсяг наукових праць, опублікованих автором особисто – 37,5 д.а.

Список публікацій за темою докторської дисертації

Монографії:

1. Тріпак М.М. Соціально-економічні детермінанти діяльності інклюзивних інституцій в умовах глобалізації: монографія. Кам'янець-Подільський: ТНЕУ, 2020. 277 с. (17,31 д.а.). – ISBN 978-966-654-593-3.

2. Домінанти становлення інклюзивного соціуму в Україні: колективна монографія / за заг. ред.: М. Тріпака, С. Петрухи, А. Тимківа. Кам'янець-Подільський: ЗУНУ.2022. 457 с. (5,35 д.а., особистий внесок здобувача: розроблено феноменологію розвитку інклюзивного соціуму та соціалізацію людського капіталу в умовах інклюзії, а також опрацьована методика фінансування державних інклюзивних освітніх інституцій в умовах соціально-культурної та оздоровчої реабілітації студента). – ISBN 978-966-654-663-3

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав та у виданнях України, які включено до міжнародних наукометричних баз:

3. Belyalov T., Tripak M., Popil Y., Romanova V., Vilchynska O., Serdiuk O. The impact of university education on economic development countries. *AD ALTA. Journal of interdisciplinary research*. 2021. 11(2). P. 66–70. (0,1 д.а., особистий внесок

здобувача: розкрито теоретичні, прагматичні та інституціональні засади впливу університетської освіти на економічний розвиток країни). (Наукометричні бази: *Web of Science*). ISSN 1804-7890, ISSN 2464-6733

4. Tripak M., Vasyliuk T., Pysarevska O., Razmolodchykova I., Melnyk R. Development of the concept of training students with special educational needs in institutions of higher education. *Revista Eduweb*. 2022. 16 (3). P. 134–145. (0,3 д.а., особистий внесок здобувача: розроблено основні економічні концепції та методологію підготовки студентів з особливими освітніми потребами у закладах вищої освіти). (Наукометричні бази: *Web of Science*). DOI: 10.46502/issn.1856-7576/2022.16.03.10,

5. Prodanchuk M., Tripak M., Hutsalenko L., Myskiv L., Shevchuk N. Organization aspects of the integrated reporting formation. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2021. No 5(40). P. 110–119. (0,1 д.а., особистий внесок здобувача: розроблено основні економічні концепції звітності в інклюзивних закладах вищої освіти та соціальної відповідальності бізнесу). (Наукометричні бази: *Web of Science*). DOI: 10.18371/fcaptp.v5i40.244906

6. Nahorna O., Lytovchenko S., Tripak M., Serhiienko T., Khmil I. Providing inclusive learning at higher school. *Conhecimento & Diversidade*. 2023. 15 (37) P. 193–209. (0,2 д.а., особистий внесок здобувача: опрацьовано в науковій роботі аналіз ключових засад формування інклюзивного навчання у вищій школі з використанням досвіду розвинутих держав та його упровадження в національну економіку. Також виокремлено думку, що забезпечення інклюзивної освіти є актуальним для соціальної політики будь-якої країни, оскільки відіграє значну роль у забезпеченні розвитку людського капіталу та демографічної політики). (Наукометричні бази: *Web of Science*). ISSN 2237-8049.

7. Тріпак М.М. Соціально-економічні та організаційні аспекти функціонування спеціалізованого інклюзивного вузу в національному освітньому просторі. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2017. Випуск 5 (127). С. 32–37. (обсяг – 0,3 д.а). (Наукометричні бази: Google Scholar, Index Copernicus). ISSN 2071-4653

8. Тріпак М.М. Джерела фінансування інклюзивного ВНЗ: пріоритетність місцевих або центрального бюджету. *Економічний аналіз*. 2017. Том 27. № 4. С. 145–151. (обсяг – 0,4 д.а). (Наукометричні бази: [Google Scholar](#), [Index Copernicus](#)). – *ISSN 1993-0259*

9. Тріпак М.М. Моніторинг фінансового стану інклюзивного вузу. *Інноваційна економіка*. 2017. С. 212–218. (обсяг – 0,4 д.а). (Наукометричні бази: [Google Scholar](#), [Index Copernicus](#)). *ISSN 2309-1533, ISSN 2310-4864*

10. Тріпак М.М. Вплив моральності на економічну поведінку суб'єкта соціуму в умовах інклюзії. *Український журнал прикладної економіки*. 2018. Том 3. № 4. С. 14–21. (обсяг – 0,44 д.а). (Наукометричні бази: [Google Scholar](#), [Index Copernicus](#)). *ISSN 2415-8453*

11. Тріпак М.М., Коркушко О.Н. Прагматизм економічної ефективності використання матеріально-технічної бази інклюзивного вузу. *Приазовський економічний вісник*. 2018. №2 (07). С. 40–46. (0,2 д.а., особистий внесок здобувача: проведено економічний аналіз матеріально-технічної бази інклюзивної освітньої установи та фактори впливу на основні показники її зростання і використання). (Наукометричні бази: [Google Scholar](#), [Index Copernicus](#), [Vernadsky National Library](#), [Crossref](#), [Open Ukrainian Citation Index \(OUCI\)](#)). *ISSN (Online): 2522-4263*

12. Тріпак М.М. Соціальна реабілітація соціуму у спеціальних державних установах в умовах глобальної інклюзивної економіки. *Економічний аналіз*. Тернопіль, 2018. Том 28. №3. С.88–92. (обсяг – 0,3 д.а). (Наукометричні бази: [Google Scholar](#), [Index Copernicus](#)). *ISSN 1993-0259 (print). - ISSN 2219-4649 (online)*

13. Тріпак М.М. Моделювання видатків інклюзивного вищого навчального закладу. *Світ фінансів*. Тернопіль, 2018. № 2 (55). С.78–89. (обсяг – 0,7 д.а). (Наукометричні бази: [Google Scholar](#), [Index Copernicus](#), [Library of Congress \(Washington DC 20540 United States\) Online Catalog](#), [WorldCat](#), [Vernadsky National Library](#)). *ISSN 1818-5754 (print), ISSN 2415-3672 (online)*

14. Тріпак М.М. Оптимізація видатків кошторису інклюзивного вищого навчального закладу в умовах соціальної моделі оздоровчої реабілітації. *Проблеми*

інноваційно-інвестиційного розвитку. Київ, 2018. №14. С. 68–84. (обсяг – 0,7 д.а). (Наукометричні бази: *Google Scholar, Index Copernicus*). ISSN (print) 2224-1213

15. Тріпак М.М. Економічна соціалізація моральності в умовах соціально-освітньої інклюзії. *Науковий погляд: економіка та управління*. Дніпро, 2019. №1(63). С. 53–59 (обсяг – 0,3 д.а). (Наукометричні бази: *Google Scholar, Index Copernicus*). DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2019-1-63-7>

16. Тріпак М.М. Соціалізація інклюзивних інституцій та моральності в умовах глобальної економічної системи. *Сталий розвиток економіки*. Хмельницький, 2019. №1 (42). С. 141–147. ISSN 2308-1988. (обсяг – 0,52 д.а). (Наукометричні бази: *Vernadsky National Library, Index Copernicus*). ISSN 2308-1988.

17. Тріпак М.М., Шевчук О.В. Формування інформаційної компетентності майбутніх економістів в умовах інклюзивного навчання. *Науковий вісник*. Ужгород, 2019. Вип. 24 (3). С. 105–109. (0,15 д.а., особистий внесок здобувача: розроблено основні методи і прийоми для формування інформаційної компетентності економістів в умовах інклюзивного навчання та досліджено вплив інклюзивного навчання на формування професіоналізму майбутніх фахівців). (Наукометричні бази: *Vernadsky National Library, Index Copernicus*). ISSN 2413-9971

18. Тріпак М.М. Економічна модель інклюзивної соціалізації. *Науковий огляд*. № 1 (54). 2019. Київ. С. 35–47. (обсяг – 0,41 д.а). (Наукометричні бази: *Bielefeld Academic Search Engine (BASE), CORE, PIHЦ, ResearchBib, WorldCat, Directory of Research Journals Indexing, Citefactor, Google Scholar (Search), Ulrichs Periodikals Directory*). ISSN 2311-4905 print. - ISSN 2311-4517 (online)

19. Тріпак М.М. Психологія фінансів та стресу суб'єктів соціуму в умовах світової пандемії. *Економічний аналіз*. 2020. Том 30. (1). С. 210-216 (обсяг – 0,38 д.а). (Наукометричні бази: *Google Scholar, Index Copernicus*). ISSN 1993-0259 (print). - ISSN 2219-4649 (online)

20. Тріпак М.М., Гарбарець І.А. Мотивація та менеджмент суб'єкта інклюзивної освітньої інституції в умовах глобального економічного розвитку. *Економічний аналіз*. 2020. Том 30. № 4. С. 157-163. (0,3 д.а., особистий внесок здобувача: розроблено мотивацію трудової діяльності, тобто, спонукання кадрів

до ефективної трудової діяльності, що забезпечує необхідні винагороди і задовольняє наявні потреби; мотивацію стабільної та продуктивної зайнятості; мотивацію розвитку конкурентоспроможності працівника тощо. Репрезентована мотиваційна модель взаємовідносин керівника з науково-педагогічним працівником через методика розрахунку терміну укладання контракту діяльності суб'єкта надання освітніх послуг). (Наукометричні бази: *Google Scholar, Index Copernicus*). *ISSN 1993-0259 (print). - ISSN 2219-4649 (online)*

21. Тріпак М.М. Парадигма економіко-математичної моделі рейтингування освітніх інституцій. *Інноваційна економіка*. 2021. №1–2. С. 140–146. (обсяг – 0,4 д.а). (Наукометричні бази: *Google Scholar, Index Copernicus, ERIH PLUS, Eurasian Scientific Journal Index (ESJI), ResearchBib, Polska Bibliografia Naukowa, CROSSREF, Directory of Research Journals Indexing (DRJI), OPEN-ACCESS JOURNALS, Національна бібліотека імені В.І. Вернадського*). [DOI:10.37332/2309-1533.2021.1-2.20](https://doi.org/10.37332/2309-1533.2021.1-2.20)

22. Tripak M. M., Shevchuk N. S. (2021). The paradigm of inclusive economic socialization of humancapital in modern conditions. *Scientific bulletin of Polissia*. 1 (20), 28–35. (0,3 д.а., особистий внесок здобувача: розглянуто з економічного погляду багатогранний процес професійної інклюзивної соціалізації соціуму з інвалідністю у системі вищої освіти України). (Наукометричні бази: *Global Serials Directory, Google Scholar, УРАН, Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського, Web of Science, Index Copernicus, РБД Джерело; ResearchBib, WorldCat, BASE, CrossRef, Open Ukrainian Citation Index (OUCI), The Lens, Dimensions, Scite*. Пошукова система *Microsoft Academic*. Глібіна архіву журналу "Науковий вісник Полісся" в *WoS* колекції *Emerging Sources Citation Index* з 2015 по 2017 року). [DOI: 10.25140/2410-9576-2020-1\(20\)-28-35](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2020-1(20)-28-35)

23. Тріпак М., Топорівська Я. Оптимізація фінансування державних інклюзивних освітніх інституцій в умовах соціально-культурної та оздоровчої реабілітації. *Економічний аналіз*. 2022. Вип. 32 (2). С. 183–193. (0,4 д.а., особистий внесок здобувача: проведено комплексний системний моніторинг соціально-

економічної та фінансово-психологічної інклюзивної соціалізації). (Наукометричні бази: *Google Scholar, Index Copernicus*). DOI: [10.35774/econa2022.02.183](https://doi.org/10.35774/econa2022.02.183)

24. Тріпак М.М., Волощук М.Б. Концептуалізація та соціально-економічна наукова проблематика інклюзивної освіти: міжнародне законодавство, досвід ЄС та Україна. *Економічний аналіз*. 2023. Том 33. № 1. С. 243–251. (0,4 д.а., особистий внесок здобувача: досліджено концептуальні особливості міжнародного законодавства розвитку інклюзивної освіти, виявлено практичну цінність і рекомендації щодо розвитку інклюзивних інституцій у дискурсі розвитку міжнародного права, міжнародної економіки і кейсів міжнародних інституцій). (Наукометричні бази: *Google Scholar, Index Copernicus*). DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2023.01.243>

25. Тріпак М.М., Тимків А.О. Соціально-економічна роль інклюзивного освітнього хабу. *Економіка України*. 2023. № 6. С. 9–14 (0,8 д.а., особистий внесок здобувача: визначено структуру інклюзивного освітнього хабу як соціально-економічного феномену. На основі цього встановлено соціальну роль і економічне значення інклюзивного освітнього хабу як форми інституціоналізації інклюзивної освіти. Визначено співвідношення цілей Плану відновлення України й економічних важелів, якими володіє інклюзивний освітній хаб для їх реалізації). (Наукометричні бази: *Google Scholar, Index Copernicus*). DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.06.099>

26. Тріпак М., Тимків А. Соціальний феномен інституціоналізації інклюзивної освіти. *Інклюзія і суспільство: науковий журнал*. 2023. Вип 1. С. 36–46. (0,7 д.а., особистий внесок здобувача: визначено особливість інклюзивної освіти з погляду соціального інституціоналізму інклюзивної освіти). (Наукометричні бази: *Index Copernicus, CROSSREF*). DOI: <https://doi.org/10.32782/2787-5137-2023-1-4>

27. Гапоненко Л., Тріпак М., Федорчук В., Чаркіна О. Психологічні передумови емоційної дезадаптації сучасних студентів. *Наукові перспективи*. 2023. Вип. 5 (35). С. 749–763. (0,3 д.а., особистий внесок здобувача: проведено комплексне дослідження психологічних передумов емоційної дезадаптації студентів віком від 17 до 22 років, які навчаються у Криворізькому державному педагогічному

університеті та Навчально-реабілітаційному закладі вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут»). (Наукометричні бази: Google Scholar, Index Copernicus, Research Bible). ISSN (print) 2708-7530

28. Марчук І.П., Тріпак М.М., Петруха С.В., Лаврук О.В., Тимків А.О. Інклюзивність контингенту здобувачів як елемент формульного фінансування закладів вищої освіти. *Інклюзія і суспільство: науковий журнал*. 2023. Вип. 3. С. 12–19. (0,15 д.а, особистий внесок здобувача: запропоновано перспективи необхідності адаптації системи фінансування ЗВО з урахуванням коефіцієнту інклюзивності і ефективності інклюзивної освіти. Розроблення комплексних критеріїв для оцінки інклюзивності для покращення доступності та якості вищої освіти). (Наукометричні бази: Index Copernicus, CROSSREF). DOI: <https://doi.org/10.32782/inclusion-society-2023-3>

Публікації, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

29. Юрій С.І, Дем'янишин В.Г., Кириленко А.Ю. Бюджетна система: підручник. Тернопіль: ТНЕУ, 2013. 624 с. (4,62 д.а., особистий внесок здобувача: розроблено основи бюджетного устрою та бюджетної системи; сутність державного бюджету України та його призначення; засади розмежування видатків між окремими ланками бюджетної системи; бюджетне право та фінансування державних інституцій, в тому числі закладів вищої освіти; кошторисне фінансування та бюджетна класифікація видатків державних інституцій, в тому числі видатків закладів вищої освіти). ISBN 978-966-654-336-6

30. Тріпак М.М., Жиляк Н.В. Соціально-економічні механізми соціалізації студентів інклюзивного коледжу в умовах євроінтеграційних тенденцій та цінностей. *Вища освіта України: теоретичний та науково-методичний часопис*. Київ, 2021. Вип. 83. С.71–76. (0,2 д.а., особистий внесок здобувача: виокремлено соціально-економічні механізми соціалізації суб'єктів освітніх державних інституцій та проблеми інклюзивної освіти у створенні позитивного іміджу вищих навчальних закладів, зокрема навчально-реабілітаційних як у глобальному, так і національному освітньому просторі, що є визначальним чинником людського

розвитку в сучасному глобалізованому світі). (DOI: [10.31392/NPU-VOU.2021.4\(83\).08](https://doi.org/10.31392/NPU-VOU.2021.4(83).08)).

31. Тріпак М.М., Сторожук Н.Р. Психологія фінансово-економічного стресу суб'єктів інклюзивних державних інституцій в умовах глобальної світової пандемії. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. Київ, 2020. Вип. 28. С. 87–96. (0,35 д.а., особистий внесок здобувача: обґрунтовано теоретично-прагматичні постулати фінансово-економічної, психологічної та соціально-реабілітаційної інклюзивної доктрини спеціалізованих інституцій України, які відображають інклюзивну діяльність в соціально-економічній системі державної установи та її місце і роль у глобалізаційних процесах. А також визначено пріоритетність суб'єктів інклюзивних державних інституцій у фінансово-економічних параметрах подолання відповідних психологічних стресів та кризи в умовах глобальної світової пандемії). (DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2020-28-87-96>)

32. Тріпак М.М. Безпека інклюзивної вищої освіти в умовах війни: виклики та рішення. *Інновації партнерської взаємодії освіти, економіки та соціального захисту в умовах інклюзії та прагматичної реабілітації соціуму*: матеріали VI міжнар.наук.-практ. конф. матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Кам'янець-Подільський, 24-25 лист. 2022 р.). Кам'янець-Подільський, 2022. С. 271–274. URL: <https://kpdі.edu.ua/wp-content/uploads/2023/01/Materialy-VI-Mizhnarodnoyi-naukovo-praktychnoyi-konferentsiyi.pdf>.

33. Тріпак М.М., Волощук М.Б. Психологічні бар'єри у комунікації та взаємодії з людьми з інвалідністю. *В подоланні соціальних та культурних викликів: Європа разом з Україною*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 18-19 травня 2022 р.). Київ, 2022. С. 252–257. URL: http://scaes.info/wp-content/uploads/2022/06/ТЕЗИ-КОНФЕРЕНЦІЇ_18_19.05.22_финал_окончательный.docx.pdf

34. Tripak M. M., Toporivska Y. V. The influence of morality on the economic behavior of a subject of the society in the conditions of inclusion. *Інклюзія і суспільство*.

Кам'янець-Подільський, 2022. Вип. 1. С. 15–21.

DOI: <https://doi.org/10.32782/inclusion-society-2022-1>

35. Тріпак М., Левицький В. Організація оплати праці працівників державних органів в період воєнного стану. *Фінансово-економічна діяльність суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану: збірник міжнар. наук.-практ. форуму* (м. Кам'янець-Подільський, 20-21 жовтня 2022 р.). Кам'янець-Подільський, 2022. С. 10–11. URL: <https://kpd.edu.ua/wp-content/uploads/2022/12/Forum-2022.pdf>
ISBN 978-617-7915-75-0

36. Тріпак М., П'ятницький О. Перспективи розвитку цифровізації економіки України. *Фінансово-економічна діяльність суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану: збірник міжнар. наук.-практ. форуму* (м. Кам'янець-Подільський, 20-21 жовтня 2022 р.). Кам'янець-Подільський, 2022. С. 188–190. URL: <https://kpd.edu.ua/wp-content/uploads/2022/12/Forum-2022.pdf>
ISBN 978-617-7915-75-0

37. Тріпак М., Линда І. Роль електронного врядування для впровадження інновацій у розвиток територіальних громад в умовах воєнного стану та поствоєнного відновлення держави. *Фінансово-економічна діяльність суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану: збірник міжнар. наук.-практ. форуму* (м. Кам'янець-Подільський, 20-21 жовтня 2022 р.). Кам'янець-Подільський, 2022. С. 186–188. URL: <https://kpd.edu.ua/wp-content/uploads/2022/12/Forum-2022.pdf>
ISBN 978-617-7915-75-0

38. Тріпак М.М. Гуменюк І.Л., Шевчук О.В. Роль дистанційного навчання у формуванні цифрової компетентності викладачів у ЗВО України. *Інклюзія і суспільство*. 2022. № 2. С. 20–24.

DOI: <https://doi.org/10.32782/inclusion-society-2022-2>

39. Тріпак М. М. Прагматика та реалії інклюзивної економіки в Україні. *Інклюзивна економіка*. 2023. № 2. С. 40–47.

DOI: https://doi.org/10.32782/inclusive_economics.2-6

40. Тріпак М. М., Столяренко О. Б. Методологічні засади наукових досліджень у психології фінансів в умовах інклюзивних державних інституцій. *Проблеми та*

перспективи розвитку науки, освіти і технологій в XXI столітті: зб. тез доп. міжнар.наук.-практ. конф. (Ізмаїл, 27 січ. 2023 р.). Ізмаїл, 2023. С. 18–20.
<https://www.economics.in.ua/2023/02/27-1-2.html>

41. Тріпак М.М., Волощук М.Б. Проблеми розвитку інклюзивної освіти та інклюзивних інституцій у системі ЗВО. *Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат: матеріали III всеукр. міждисц. наук.-практ. конф. з міжн. участю (м. Тернопіль, 23-24 квітня 2023 р.).* Тернопіль, 2023. С. 289–294 .

ISBN 978-617-595-125-5

42. Тріпак М.М., Тимків О. Розвиток психомоторики у дітей з особливими освітніми потребами. *Інновації партнерської взаємодії освіти, економіки та соціального захисту в умовах інклюзії та прагматичної реабілітації соціуму: матеріали VII міжнар.наук.-практ. конф., м. Кам'янець-Подільський, 19-20 трав. 2023 р. Кам'янець-Подільський, 2023. С. 270–272. URL: <https://kpdі.edu.ua/wp-content/uploads/2023/11/Zbirnyk-VII-Mizhnarodnoyi-naukovo-praktychnoyi-konferentsiyi.pdf>.*

43. Тріпак М.М., Федорчук В.М. Множинний інтелект у контексті студентоцентричного підходу до навчання. *Інновації партнерської взаємодії освіти, економіки та соціального захисту в умовах інклюзії та прагматичної реабілітації соціуму: матеріали VII міжнар.наук.-практ. конф., м. Кам'янець-Подільський, 19-20 трав. 2023 р. Кам'янець-Подільський, 2023. С. 272–274 URL: <https://kpdі.edu.ua/wp-content/uploads/2023/11/Zbirnyk-VII-Mizhnarodnoyi-naukovo-praktychnoyi-konferentsiyi.pdf>.*

44. Тріпак М.М., Слободян В.Д. Професія бухгалтера в контексті людей з фізичними обмеженими можливостями. *Вектор Поділля.* Кам'янець-Подільський, 2021. Вип. 4. С.120–129. ISSN 2617-1112

45. Тріпак М.М., Шевчук О.В. Компетентність та компетенція: термінологічний парадокс. *Внесок молодих вчених у соціально-економічний розвиток західного регіону: матеріали наук.-практ. форуму. (м. Кам'янець-Подільський, 25 лют. 2021 р.).* Кам'янець-Подільський, 2021. С.152–154. URL: https://kpdі.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/Zbirnyk_forum_02.pdf.

46. Тріпак М.М. Основи вишколу психології фінансів інклюзивних інституцій в умовах світової пандемії. *Вектор Поділля*. Кам'янець-Подільський, 2020. Вип. 3. С. 7–23. ISSN 2617-1112

47. Tripak M.M., Shevchuk N.S. The paradigm of economic socialisation of an inclusive University. *Вектор Поділля*: Кам'янець-Подільський, 2020. Вип.3. С. 23–37. ISSN 2617-1112

48. Тріпак М.М., Топорівська Я.В. Парадигма соціальної інклюзії в країнах Європи та країнах пострадянського періоду. *Інновації партнерської взаємодії освіти, економіки та соціального захисту в умовах інклюзії та прагматичної реабілітації соціуму*: матеріали IV міжнар.наук.-практ. конф. (м. Кам'янець-Подільський, 21-22 трав. 2020 р.). Кам'янець-Подільський, 2020. С. 199–203. ISBN 978-966-654-456-1

49. Тріпак М.М., Гарбарець І.А. Генезис спеціальних інклюзивних інституцій в сучасних умовах. *Інновації партнерської взаємодії освіти, економіки та соціального захисту в умовах інклюзії та прагматичної реабілітації соціуму*: матеріали IV міжнар.наук.-практ. конф. (м. Кам'янець-Подільський, 21-22 трав. 2020 р.). Кам'янець-Подільський, 2020. С. 27–31. ISBN 978-966-654-456-1

50. Тріпак М.М., Гарбарець І.А. Психологія фінансово-економічної діяльності інклюзивного коледжу у сфері оздоровчої парадигми. *Психічне здоров'я персоналу освітніх організацій та його профілактика: матеріали всеукр. наук.-практ. семінару* (м. Кам'янець-Подільський, 05 груд. 2019 р.). Кам'янець-Подільський, 2020. С. 74–82. URL:https://kpdi.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/Podilskyj-koledzhu_zbirnyk_psyhologiya_2020_N.pdf.

51. Тріпак М.М. Економічна парадигма соціалізації інклюзивних вузів. *Інновації партнерської взаємодії освіти, економіки та соціального захисту в умовах інклюзії та прагматичної реабілітації соціуму: матеріали III міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Кам'янець-Подільський, 19-20 квіт. 2019. р.). Кам'янець-Подільський, 2019. С.80–85. ISBN 978-966-654-456-1

52. Тріпак М. М., Боровисюк Т. В. Прагматика якості освітньої діяльності в умовах спеціального закладу вищої освіти. *Інновації партнерської взаємодії освіти,*

економіки та соціального захисту в умовах інклюзії та прагматичної реабілітації соціуму: матеріали III міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кам'янець-Подільський, 19-20 квіт. 2019. р.). Кам'янець-Подільський, 2019. С.221–224. [ISBN 978-966-654-456-1](#)

53. Тріпак М., Гуменюк І. Прагматизм діяльності навчально-реабілітаційного коледжу: парадигма фахової предвищої та вищої освіти. *Актуальні проблеми ортопедагогіки, ортопсихології та реабілітології: збірник тез доп. III міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 4-5 жовт. 2019 р.). Запоріжжя, 2019. С. 263–266. [ISBN 978-966-8157-72-1](#)*

54. Тріпак М.М. Парадигма інклюзивної економіки України. *Вектор Поділля: Кам'янець-Подільський, 2018. Вип. 1. С.7–18. [ISSN 2617-1112](#)*

55. Тріпак М.М. Соціально-оздоровча реабілітація в умовах оптимізації видатків інклюзивного коледжу. *Інновації партнерської взаємодії освіти, економіки та соціального захисту в умовах інклюзії та прагматичної реабілітації соціуму: матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. м. Кам'янець-Подільський, 19-20 квіт. 2019 р. Кам'янець-Подільський, 2018. С. 19–25. [ISBN 978-966-654-490-5](#)*

56. Тріпак М.М., Боровисюк Т.В. Парадигма діяльності спеціального навчально-реабілітаційного в умовах адаптації інклюзії та Закону України «Про вищу освіту». *Інновації партнерської взаємодії освіти, економіки та соціального захисту в умовах інклюзії та прагматичної реабілітації соціуму: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. м. Кам'янець-Подільський, 24-25 квіт. 2017 р. Кам'янець-Подільський, 2017. С. 129–135. [ISBN 978-966-496-405-7](#)*

57. Тріпак М.М., Валіцька Л.О., Праскова Л.В. Ефективність та оптимізація фінансування видатків вищого навчального закладу в умовах інклюзії. *Інновації партнерської взаємодії освіти, економіки та соціального захисту в умовах інклюзії та прагматичної реабілітації соціуму: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. м. Кам'янець-Подільський, 24-25 квіт. 2017 р. Кам'янець-Подільський, 2017. С. 31–35. [ISBN 978-966-496-405-7](#)*

58. Tripak M.M., Shevchuk N.S. Transparency of reporting information. *Kierunki rozwoju Rachunkowości*. Praca zbiorowa. University of Gdańsk. IUS PUBLICUM, Katowice, 2021. pp. 305–327. (ISBN: 978-83-66922-11-2)

59. Tripak M., Toporivska Ya. Business game is an innovative pedagogical approach for teaching in institutes of high education. *Young scientist: 8TH International Conference of Young scientists of the Euroregion's Neisse Higher Schools in Jelenia Gora II*. Redakcja naukowa: Aneta Salus. Jelenia Gora, 2014. P. 208–215.

ISBN 978-83-64313-58-5

Структура дисертації та обсяг дисертації.

Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел (324 найменування на 30 сторінках), 21 додатків на 23 сторінках і містить 35 таблиць та 29 рисунків. Основний текст розміщений на 433 сторінках. Повний обсяг роботи становить 459 сторінок.

Оцінка мови та стилю дисертації

Дисертація написана у науковому стилі діловою українською мовою, характеризується цілісністю, змістовною довершеністю, логічністю розгляду питань, точністю тлумачення спеціальної термінології, лаконічністю викладу та об'єктивністю подання матеріалів дослідження.

Відповідність змісту дисертації спеціальності, за якою вона подається до захисту

За своєю структурою та змістом дисертація Тріпака Мар'яна Миколайовича на тему «Економічна парадигма інституціоналізації інклюзивної освіти» відповідає вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

При проведенні відкритого голосування учасники фахового семінару проголосували «за» – 26, «проти» та «утримались» – немає.

УХВАЛИЛИ:

Враховуючи актуальність теми дисертаційної роботи, повноту виконаних досліджень, наукову новизну, обґрунтованість і практичну цінність отриманих результатів, повноту викладення матеріалів дисертації в опублікованих працях, відповідність роботи паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством та вимогам, передбаченим пунктами 7-9 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021р. № 1197, визнати докторську дисертацію Тріпака Мар'яна Миколайовича на тему «Економічна парадигма інституціоналізації інклюзивної освіти» завершеною науковою працею, виконаною здобувачем самостійно.

Вищевикладене дає підстави рекомендувати дисертаційну роботу Тріпака Мар'яна Миколайовича на тему «Економічна парадигма інституціоналізації інклюзивної освіти» до розгляду в спеціалізованій вченій раді Д 58.082.05 Західноукраїнського національного університету.

Рецензенти:

**Професор кафедри менеджменту,
публічного управління
та персоналу, д. е. н., професор**

Алла МЕЛЬНИК

**Професор кафедри менеджменту,
публічного управління
та персоналу, д. е. н., професор**

Алла ВАСІНА

**Професор кафедри менеджменту,
публічного управління
та персоналу, д. е. н., професор**

Григорій МОНАСТИРСЬКИЙ